

VERTEC.

Časopis s podobami za slovensko mladost.

Štev. 10.

V Ljubljani 1. oktobra 1871.

Leto I.

Drugo pot!

„Ravno mi vertnár je rekel:

„Zloži pesem mi lepó
Za preljube, majhne goste,
Ki na vertec moj tekó.“ —

Kaj bi neki spet zapela?
Tega sama res ne véim,
Gozd zgovorni bi vprašala,
Toda on postal je ném.

Mnogo tudi cvet bi mladi
Mi povedal bil popred,
Kar otrokom je po všeči —
A sedaj je vel in bléd.

Vendar željo bi spolniti
Hotla njemu, ki skerbnó
Njezni vertec obdeluje,
Da vam sadje dá sladkó.

Kaj mi je tedaj storiti?
Hitro, hitro, se mudí! — —
Nič ne teče iz peresa,
Nič sè petjem danes ni!

Ne zamerite mi, dragi,
Ker pretekel že je čas,
Drugo pot vam bodem pela,
Vsaj iz serca ljubim vas! —
Lujiza Penjakova.

Hišica na holmcu.

Na malem holmcu blizo mestica N. je ležala kmečka bajtica, samotna in le nekoliko korakov oddaljena od vasi. Slamnata streha, katero je dim že čisto počernil, stari les, na katerem se je mah sim ter tje v prav velikih kupih pokazoval, vse to je znamenje, da je omenjena bajtica vsaj eno stoletje za prenočišče in stanovanje kmečkej družini služila.

In zarés! Ako zavernemo doli v vas in se odpočijemo pri kakej dobrej in gostoljubnej kmečkej ženi, gotovo bomo slišali povest o hišici na holmcu, kajti v vasi ni berkastega človeka, ki se ne bi dogodbe iz te bajtice žalostno spominjal.

Pred več leti namreč je živel v tej hiši stari Kajetan. Bog ga je obdaril s trojki, dvema sinoma in eno hčerko. Kdo bi popisal veselje Kajetanovo, veselje cele fare, ktera je ubogim trojčičem z obilnimi darovi pomagala! Čez nekoliko mesecev umré mati in zapusti male otročiče staremu

očetu. Reveži niso nikoli dobre mamice poznali! S kervavimi žulji je hranil Kajetan svojo ubogo družinico, kupil si je s pripomočjo nekterih župljanov kravico, ki mu je dovolj mleka za hrano njegovim otrokom dajala. Pri vsej revščini in britkosti za zgubljeno materjo bil je siromak vendar v serci miren in zadovoljen. Vsaj je upal v Boga, in kdor v Boga zaupa, je zadosti srečen.

Ali kaj se zgodi? Kajetan odide nekega dne v bližnjo mestice, da davek plača in priporoča otroke nekež ženi v varstvo, ki je že dalj časa živel v vasi in katero je po smrti svoje žene za varhinjo svojim otrokom postavil. Ko zvečer domú pride in v sobo stopi, ne vidi nikogar. Kliče varhinjo, kliče otroke — ali zastonj. Ves prestrašen dirja v dolinico, da pozvé o strašnej nesreči, ki se je morebiti njegovej družini dogodila. Koj pri pervej hiši se strese njegovo skerbno očetovsko sercé od žalostne novice: stara varhinja je zginila z obema dečkoma, a deklico Ljubico so našle sosede, gredé memo hiše iz njive domú, na postelji v največem joku. Ubogo revico odnesejo usmiljene sosede v vas, ter jo nahranijo z mlekom. Vsa popraševanja po izgubljenih otrocih so bila zastonj. Oče se od žalosti in britkosti kmału za materjo preseli v večnost. Ljubica ostane sama. Dobre sosede so jo hranile. Še zdaj nobena živa duša v vasi ne vé za zgubljena dečka.

To je kratka povest o hišici na holmcu, ktera od ust do ust, od kočé do kočé gré v omenjenej vasi.

* * *

Mladega bralca in bralko te povestice prenesem zdaj v dvajset let poznejši čas. Koliko se pač v dvajsetih letih na svetu spremeniti more! Ljubica, ki ni poprej poznala ne matere, ne očeta, pa je tudi za svoja dva bratca le pripovedovati slišala, da ju je imela, bila je zdaj velika, odrasla in cve-toča deklica — 20 let stara. Dobrosérčne sosede nadomestovale so jej ljubo mamico in ker se je deklica pri vsakej priložnosti dobra in za vsako delo brihtna in marljiva pokazovala, so jo dobre sosede v vsem koristnem znanji za ženski stan podučile, ter jo pozneje tudi v bližnjo mesto na daljne nauke poslale. Bila je tedaj Ljubica omikana in pridna deklica, ki je brez očeta in matere, in brez svojih ljubih bratcov živela v bajtici na holmcu, šivala raznoverstna ženska dela, ter si je v kratkem času pridobila vsega, kar jej je bilo za življenje potrebno.

Oh, da bi vedeli, kolikokrat se je Ljubica jokala, koliko britkih solzic je pretočila, ko se je spomnila, da je sama! Kolikokrat je mislila na svoja bratca, kolikokrat je k Bogu milo zdihovala!

Težka osoda je človeku biti samemu in zapuščenemu!

Nekega dne zgrabi Ljubico huda merzlica. Mora v posteljo. Zdravnik v soseski sicer ni v tej bolezni nobene nevarnosti videl, ali je Ljubici vendar svetoval, da naj nekoliko dni v postelji ostane.

Tretji dan njene bolezni nekdo na vrata poterka. V sobo stopi mladenec v najboljših letih. Ljubica se prestraši. Ne vé, kako bi ptujca sprejela. Mladeneč je dobro vidil Ljubičino zadrego. Prijazno se vstopi k njenej

postelji, ter jej reče: „Odpustite mi, da vas v boleznì s svojim pohodom nadlegujem. Jaz sem popotnik iz daljne zemlje, ter že več dni iščem hišice na holmcu.“

Ljubica se zavzame nad temi besedami. „Hišica na holmcu“ pravijo mojej bajtici, ki sem jo sirota od svojih staršev podedovala, in v kateri zdaj tudi vi stojite,“ pravi s slabim in vspehanim glasom.

„Dá,“ odgovori mladenec „slišal sem to doli v vasí in zato sem se podvìzal, da hitro k vam pridem. Imam se z vami o važnih stvaréh pomeniti!“

„Moj Bog!“ vzdihne Ljubica.

Popotnik se vsede, brez da mu je Ljubica kaj rekla.

„Najpoprej,“ začne mladenec, „vam moram povedati, da sem iz mesta A., iz kterega je, kakor morebiti veste, do te prijazne vasí 14 dni hodá. Vážne okolnosti, kakor sem že rekel, pripeljale so me semkaj. Jaz sem podvornik grofa Dlakovskega . . .“

Ljubica
čedalje
bolj pre-
strašena
postaja.

„Prosim
vas, gos-
pod,“ po-
reče, „ni-
karte me
v boleznì
s stvarmi
nadlego-
vati, o
kterih še

nikoli ni-
ti bese-
dice sli-
šala ni-
sem. Gro-
fa Dla-
kovskega
ne po-
znam, to-
rej ne-
hajte —“

„Ver-
jamem,
da ga ne
poznate“,

reče mladenec, „ali vendar prosim, da me dalje poslušate, ker stvar je za vso tukajšno vas jako važna, posebno pa za to hišico na holmcu.“

Ljubica verže roki kraj sebe in molče posluša pripovedajočega mladenča.

„Celo reč vam hočem prav ob kratko povedati, ker vém, da bolniki ne poslušajo radi dolgih povesti in morebiti da bo vas, ki stanujete v hišici na holmcu, vendar zanimala moja povest, pa morebiti mi še celó pomagati morete.“

„Pomagati?“ vpraša Ljubica in začudena pogleda mladenča v okó, kakor bi mislila, da pripovedovalec ni pri zdravej pameti. „Gospod, jaz sem reva, pomagati vam z ničemur ne morem.“

Mladenec se prijazno nasmehljá in reče: „Niste me razumela. Jaz mislim, da mi vi, ki stanujete v tej hiši, morebiti vendar s svetom za mojo daljno pot kaj pomagati morete. Tedaj prosim, da me poslušate.“

Grof Dlakovski, kterega tedaj ne poznate, je silno bogat človek, — dá najbogatejši na zemlji, iz ktere pridem. Te dni je umerl. Otroka, ktera je

zapustil, podedovala sta vse premoženje. Njuna žalost za očetom grofom se je pa te dni znatno povékšala. Zvedela sta namreč iz grofovih pisem, da nista grofa, in da imata svoje pleme v tej okolici iskati —“

Ljubica ostro pogleda mladenča.

„Zvedela sta še celó, da sta le gojenca grofova, da grof še nikoli svojih otrok imel ni. Zvedela sta, da ju je grofu prodala neka stara ženska, ki ju je njunim staršem — ukradla.“

„Joj“ zaupije Ljubica, — — „joj meni siroti!“

„Zvedela sta nadalje,“ pravi mladeneč, „da sta dvojka iz hišice na holmcu.“

Ljubica si pokrije oči z rokama in britko vzdihuje.

„Zvedela sta mladenča,“ nastavi ptujec, „da je očetu imé — K a j e t a n“ —

„Oh,“ zavpije bolna reva s tako močnim glasom, da mladeneč neha pripovedovati. Mirno pogleda Ljubico in ves zadovoljen reče: „Tedaj vas vendar mika povest; oh kako sem pač srečen, ako mi z vašim svetom pomagata . . .“

„Oh!“ vzdihne zopet Ljubica. „Povest mi je prav znana, dá, dá — prav znana je celej vasí.“

„Tudi sta zvedela mladenča,“ pravi tujec nadalje, „da nista sama, in glejte, kar jima manjka in kar njuno bogastvo v revščino spreminja — to jaz iščem že 14 dni, iščem — —“

„Oh!“, vzdihne bolno deklé vidljivo ganjeno.

„Iščem njuno sestrico.“

Ljubica se oberne k zidu in glasno joka.

„V grofovih pismih stoji zapisano, da je njunej sestrici imé Ljubica . . .“ Serčen jok po revnej izbici odméva.

„In da po njegovej smerti imata, ako sestrica živi, premoženje ž njo deliti.“ Ljubica joka.

Mladeneč zdihuje: „Oh, iščem jo menda zastonj. Prosim, ako vas jok gine in ako ste količkaj usmiljena z mladenčem, kteremu vsa njegova prihodnjost zavisi od tega potovanja, povejte mi le z eno besedo, ali je pač v tej vasí živa duša, ki bi mi vedela o Ljubici kaj povedati.“

„Jaz“ reče bolna reva, — „jaz“ — in dalje ne more.

„Tedaj recite mi hitro, kje jo najdem in zahtevajte plačilo, kakoršno si želite.“

„Jaz sem Ljubica, sestra zgubljenih bratcev.“

Mladeneč skoči in dirja po sobi.

Nad Ljubičino posteljo je visela podoba matere božje. Mladeneč se oberne proti podobi in vzdihne: „Hvala ti, preljuba zagovornica revnih kristjanov, hvala ti tisočerna! Po tvojej pomoči in po tvojem zagóvoru našel sem osebo, za katero mi je premoženje obljubljeno!“

Za malo časa je zvedela vsa vas preveselo novico. Hišica na holmcu mergolela je od radovednih sosedov in sosedinj.

Popotnik odide.

Vsa vas je bila veselo radovedna, kakor še nikoli takó!

Ljubica se je zdela vsakemu kakor nebeška prikazen.

* * *

Čez nekoliko tednov priderdrajo bogate kočije v vas. Prišla sta zgubljeni brata k svojej zapuščenej sestrici.

Oj, kakšen jok je bil! Koliko gospode se je na ta slovesen trenotek iz cele okolice v hišici na holmcu zbralo!

Ljubica je postala po božjej previdnosti srečna in presrečna, in ž njo vred tudi vsa vas in cela fara.

Na istem mestu, kjer je stala revna bajtica, se je pozneje bel grad ponosno vzdigal k višku.

Bila je Ljubica lastnica velikega premoženja.

Danes, ljuba slovenska mladost, ni več Ljubice, pa tudi njenih bratcev, ne grajščine, ne bajtice ni več, le še v „Vertecu“ najdeš majhno povest — o hišici na holmcu.

Lj. T.

Molitev najboljša pomoč v skušnjavah.

Nek star popotnik Marko je prišel v poznej noči iz daljnega popotovanja v bajto revnega kmeta Martina, kamor ga je privabila luč, ki je gledala iz borne hišice skozi ozka okna. Da bi se od dolge hoje nekoliko oddahnil in odpočil, prosil je Martina za prenočišče.

Trudni popotnik je šel kmalu spat. Čeravno je bila postelja terda, vendar je Marko boljše in sladkejše v njej počival nego drugekrat v najmehkejšej postelji.

Martin in njegova žena pa nista mogla spati. Velika revščina ju je terla in različne misli so jima rojile po glavi, kako bi si pomogla in zljajšala svoj revni stan. Martin v globoke misli zatopljen je sedel na klopi pri peči. Čez nekaj časa nagloma skoči po konci, hiti k svojej ženi ter jej tiho na uho zašepeta: „Veš kaj žena? dolgo sva si glavo lomila, kako bi si zljajšala naše revno življenje, pa — vse je bilo zastoj! Neostane nam tedaj drugega, nego da si pomagamo, kakor vemo in znamo. Ali nisi videla polno mošnjo denarjev, katero je seboj prinesel popotnik, ki danes spi tukaj v naši hiši? Mene je njegova mošnja vsega očarala in ves večer mislim o njej. To mošnjo si morava na vsaki način — —“

Na te moževske besede se žena zelo prestraši; mrzav in groza jo prešine po vsem telesu. Obračala je svoj govor na vse strani, da bi takó svojega možá odvernila od njegove grozovite misli. Pripovedovala mu je o dobroti božjej, ktera človeka nikoli za vselej ne zapusti, pa tudi tam, kjer je največa sila, Bog svoje pomoči ne odtegne. Predstavljala mu je veliko kazen, ktera ga čaka za njegovo hudodelstvo, pa še večjo sramoto, ktera bi potem njo, ubogo siroto, zadela. — „Bolje je gladá umreti — pravi žena nadalje — nego da bi si pomagala s tako pregreho, ktera v nebo za maščevanje vpije.“ Toda vse to ni moglo Martina odverniti od njegove namére. Kakor obnorel rine ženo od sebe, ter za terdno sklene prišedšega popotnika to oč

ubiti in si njegove novce prisvojiti. S povzdignjenima rokama ga prosi žena naj odstopi od svojega pregrešnega sklepa. „Raje pogubi mene, „reče mu, „nego da storiš kaj žalega ubogemu popotniku. Ako pa vse moje prošnje nič ne pomagajo, zavpila bom in zbudila otroka, da te tudi on prosi s svojima nedolžnima ročicama, da overžeš svoj pregrešni namén in ne pogubiš s popotnikom vred tudi samega sebe.“ Takó je govorila in prosila uboga žena, pa zastonj so bile njene besede.

Mož se izterga svojeji ženi iz naročja ter jo pahne od sebe, a ona se zgrudi na tla ter jame jokati in moliti. Zdaj gré Martin memo posteljice, v kateri je ležalo edino dete, katero sta imela. Nehoté se ozré Martin na svojega ljubčeka, pa hitro zopet oberne oči proč od njega, in že derži za kljuko, da bi odperl vrata v čumnato, v kateri je spal popotnik, ko začne otrok v sanjah tako-le moliti:

„Oče naš, kateri si
Poln dobrot in milosti!“

Oče Martin se oberne in postane nekoliko, a otrok nadaljuje svojo molitvico:

„Naj povsod se poje
Sveto imé Tvoje!
Greh da nas ne zvódi
Ti med nami bodi.
Volja sveta Tvoja
Naj bo tudi moja.
Oče naš premili
Grešnikov se vsmili!“

Martinu pade nož iz roke, strah ga je, pogleda spečega otroka in pobesi oči v tla. Otrok pa še vedno sanja in moli:

„Prosimo posebno
Daj nam vse potrebno;
Da se preživimo
Sile ne terpimo.“

Oče položi roko na persi, otrok pa zopet nadaljuje:

„Preženi vse skušnjave
Olajšaj nam težave,
Da mine vsaki plamen
Pregrešnih misli —“

„Amen!“ reče oče Martin in solzé se mu vsipljejo po bledem obrazu. — Nedolžno dete je sanjalo še naprej in v bajti revnega Martina je vladala grobna tihota. „Bog sam je govoril iz ust nedolžnega otroka,“ reče Martin čez nekoliko časa, „nočem grešiti in oskruniti svojih rok v kervi revnega popotnika, ampak tudi zanaprej hočem voljno prenašati vse križe in težave, ki nam je pošlje ljubi Bog; v tem angelju varhu pa naj mi bode tolažba!“ Še tisto uro je sklenil Martin, da se bode odsihmal skerbno varoval vsake skušnjave, ki bi ga v greh zapeljati mogla.

Drugo jutro se zbudi popotnik. Ko vstane in se obleče, zahvali se za prenočišče, verže polno mošnjo na mizo ter reče: „Dobri ljudjé! vidim, da ste v velikej revščini in stiski, a mene je dobri Bog bogato obdaril in mi je dal več, nego potrebujem za kratke dni svojega življenja. Vzemite tedaj

ta majhni dar, pa si zljajšajte svoje nadloge in težave. Jaz si bom tukaj blizo vas kupil hišico, ker le v vašej družbi želim mirno preživeti svoje kratko življenje. Kakor vidite, sem že star in drugega ne potrebujem nego dobrega in vernega prijatelja, kteremu bi mogel zaupati svoje sercé. Sprejmite tedaj mojo ponudbo, poleg mene bote lahko živeli brez vseh skerbi in nevolje.“ Tako je govoril starček.

Mož in žena pa jokaje poklekmeta pred blagega dobrotnika ter ga zagotovljata, kako sta srečna, da sta v njem našla tako nenádno pomoč. Medtem se prebudi tudi otrok, pogleda okoli sebe, pokriža se in moli svojo navadno juterno molitvico: „Perva moja misel bodi: Hvala, čast in slava Tebi Bog Oče, Sin in sveti Duh!“

Janko Tomić.

Mali učenjak.

Sin bogatega kupca v Lipnici je imel srečo, da so njegov oče veliko za-nj potrošili, da bi ga že zgodaj naučili različnih jezikov. A pri tem je imel to nesrečo, da so ga nespametni ljudjé zeló hvalili, kedar koli se je kaj novega naučil. To je malemu učenjaku zeló nos vihvalo in na vso moč si je prizadeval, ne da bi bil enkrat pameten in pobožen človek, ampak da bi ga ljudjé hvalili. Ker je imel še precej dobro glavo, se je kmalu naučil mnogih jezikov. Pa ravno tako je tudi zmërom bolj ošaben prihajal in mislil si je, da sme zdaj vse ljudi zaničevati, kteri ne vedó toliko, kolikor on; a tega ni pomislil, da vtegnejo drugi ljudjé še več drugih in še bolj koristnih reči znati nego on. V hišo njegovega očeta je vsak teden prišel nek mlad človek iz kmetov, ki je nosil živež v hišo. Nad tem se je hotel posebno znositi, ker si je mislil, da je to priprost človek, ki se ni ničesar učil. Vprašal ga je nekega dné: „Jakob, ali mi véš povedati, kako velika je luna?“ — In če mu je Jakob v svojej nevednosti odgovoril: „I nó, tako velika, kakor dno kakega soda,“ — hotel se je mali bebec razpočiti od smeha in ga je imenoval kmečkega cepca, ki še tega ne vé, kako velika je luna. Grajal je njegovo obleko in njegove od dela žuljaste roke. Rekel mu je, da ima slonovo kožo na njih, ki bi bila za podplate dobra. Jakob je vse te besede voljno poslušal in se je po svojej pameti le čudil, kako da morejo imenitni gosposki ljudjé iz svojih otrok take opice izrediti.

Enkrat se pelje kupec s svojimi sorodniki na kmete za kratek čas, pa vzame tudi svojega malega učenjaka seboj. To se vé, da mali gospodič ni zamudil nobene prilóžnosti, da ne bi bil pokazal svoje učenosti. Ko se gredó po kosilu v bližnji gozd sprehajat, zapusti mlada učena glava veselo družbo, ter gré, kakor bi kaj posebnega premišljeval, sam v bližnjo germóvje, ker je slišal, da učeni možjé včasih tudi tako delajo. Ko so njegovi starši in sorodniki to vidili in se se bali, da bi zašel, mislil si je, da čast od njega zahteva, in da mora zdaj zarés, ali pa vsaj navídežno pot zgrešiti, in že naprej se je radoval, ko je pomislil, kako bodo starši tarnali po njem,

kako ga bodo iskali, milovali in naposled prosili, da naj v prihodnje v svojem učenem premišljevanji ne zaide več tako daleč. Gré tedaj dalje in dalje, zdaj na desno zdaj na levo, zdaj naprej, zdaj zopet nazaj, da naposled sam ni vedel, od kod je prišel in kam da ima iti. Ves preplašen obstane ter si ne vé niti svetovati niti pomagati. Kliče, vpije, joka, pa zastonj! Nikogar ni bilo, da bi mu bil odgovoril. Strah mu spodbode nogé in tekkel je kakor mlada serna, kedar zgubi svojo mater, skoz germovje in goščavo, ter se je tresel na vsem životu kakor topolovo listje.

Med tem se naredí večer, solnce je šlo v zatón. Temá je prihajala in ubogi Frice (tako je bilo imé malemu učenjaku) taval je še zmiraj po temnem gozdu. V smertnem strahu je bil, kajti že stara reč je, da so najbolj domišljevalni ljudjé navadno tudi največi strahopetci. Kakor brez uma je letal sim ter tje in je glasno jokal, kar zagleda v svoje veliko veselje mladega kmeta. Ko mu bliže pride, vidi, da ni nihče drugi bil, nego pošteni Jakob, ktereга je večkrat zaničeval in se norca iz njega delal. Jakob je že pozno v noči pasel v tem kraji konje svojega očeta in je prišel zdaj gledat, kdo tako vpije in veka. „Glej, glej!“ rekel je, ko zagleda Friceta „od kod pa pridete gospodič, za božjo voljo?“ — „Oh preljubi, priserčni moj Jakob! zašel sem in zdaj ne vem kam,“ odgovori mu Frice in se ga prime za rokó.

Jakob ga debelo pogleda, nazadnje se pa začne smejati in reče: „Oho, gospod! kdo pa mislite, da sem? Vsaj sem le neumni kmetiški cepec? Ali ne veste tega? Fej! spustite vsaj mojo gerdo roko; le pogledjte, takošna je, kakor slonovo usnje!“

„O moj preljubi prijatelj,“ reče Frice, odpusti mi moje razžaljenje in pelji me iz usmiljenja zopet k mojim staršem; dobro plačilo ti obljubim!“ Jakob pogleda na nebo ter reče: „Povejte mi vendar, učeni gospod, kako velika je neki luna?“ Frice pobesi osramoten svoje oči v tla. „Ali vidite gospod,“ reče mu Jakob dalje, „da je tudi neumen kmečki cepec za marsikaj koristen? Koliko bi vi zdaj dali, ako bi namesto velikosti lune zdaj vedeli pravo pot, ter bi vam ne bilo treba samemu po temnem gozdu hoditi?“

„Vsaj spoznam svojo krivico,“ odgovori Frice, mehek kakor vosek, „in obljubim, da ne bodem nikoli več tak!“

„Dobro!“ reče Jakob, „gospodič mora tudi enmalo čutiti, kaj se pravi poštenega človeka zaničevati in ga kakor psa ímeti, s katerim se da storiti, kar kdo hoče. Da pa vidite, da pošten kmet ne išče maščevanja, hočem vas to noč pri sebi obdržati in jutri k vašemu očetu odpeljati.“ — To rekši je šel ž njim k velikej lipi, pod ktero je navadno prenočeval. Kamen mu je bil blazinica, in mavha za kermo, v ktero je zlezal, bila mu je postelja in odeja. „Nó gospodič, poslužite se tudi vi po svojej volji,“ reče Jakob in mu razgerne mavho po tléh.

„Oh, ljubi Jakob,“ odgovori Frice, „zébe me in zeló sem lačen!“ — „I nú, temu se lahko pomaga,“ reče Jakob; „naredíte si ogenj in tukaj imate koruna, spcite si ga.“

„Moj Bog,“ odgovori Frice, „kako pa naj to naredim? Vsaj nimam ognja, pa tudi ne vem, kako se korun peče.“

Jakob se debelo smeje in reče: „Ali ni nič tega v vaših knjigah?“ — „Nič, prav nič, ljubi Jakob,“ odgovori žalostni Frice.

„Poglejte tedaj, da več vem, nego vi in vse vaše knjige, pa se vendar ne baham zavoljo tega!“ — To rekši vstane Jakob, vkreše gobo, dene jo v perišče suhe trave, pomaha ž njo na desno in na levo, in berž je začela suha trava s plamenom goreti, ter naredi takó v kratkem prav velik ogenj. Ko je suha hosta in vejevina nekaj časa gorela, položi Jakob koruna v žerjavico in Fricetu je ta prosta večerja prav dobro dišala. Potem mu prinese suhega sena iz bližnje senožeti za podzglavje in vso noč je kuril poleg njegove postelje. Še le zdaj je spoznal Frice velikost svoje neumnosti in je *terdno* sklenil, da ne bode v prihodnje nikoli več zaradi svoje učenosti tako visoko nosa vihal, še manj pa druge ljudi zaničeval, ki so brez svoje krivde ostali v nevednosti.

Drugo jutro ga pelje Jakob zopet k njegovim staršem, in ko oče zvedó, kaj je Jakob njihovemu sinu dobrega storil in kako ga je ozdravil njegove neumnosti, odločili so mu vsako leto petdeset kron plačila.

(Kampe.)

Zgled otroške ljubezni.

Nežica, hči neke udove in najrevnejša deklica v vasi, bila je prav mirnega in spodobnega obnašanja. Pri izpraševanju v šoli je znala na vsako vprašanje izverstno odgovoriti; vsi so hvalili njeno lepo pisavo. Pohvalili so jo vsi nazoči in gospod župnik so jej podarili verh tega še lepo vezano knjižico. To jo je zeló veselilo in z največo radostjo je ogledovala prelepo knjižico od zunaj in znotraj.

Po končanem izpraševanju gré k gospodu župniku in se serčno zahvali za podarjeno knjižico. Vendar pa vidijo gospod župnik, da jej leži še nekaj na serci; vprašajo jo prav prijazno, kaj želi. S solznimi očmi jim odgovori: „Prečastiti gospod župnik, knjižica, katero ste mi podarili, mi je zeló zeló draga, zato ker bi se iz nje mnogo koristnega lahko naučila. Pa domá imam bolno mater. Osem dni so že v postelji, nobenega krajcarja ne morejo zaslužiti. Prosila bi gospoda župnika, da bi mi dali raje denar, kolikor veljá ta knjižica, da ga ponesem bolnej svojej materi, da si kupijo gorke juhe.“

Ginjeni otročje ljubezni, pravijo gospod župnik dobroserčneje deklici: „Le obderži knjižico, dobro dete, zaslužiš jo, ker si tako dobroserčna, da bi jo rada celó vernila in to zategadelj, da bi pomagala svojej materi, čeravno, kakor praviš, ti dela knjižica veliko veselja. Tù imaš nekoliko denarja za svojo bolno mater; danes je bodem sam obiskal, pa bom za naprej tudi jaz za-nje skerbel, ker so te tako lepo in dobro izredili. Le bodi vedno tako dobra in usmiljena deklica in Bog ti bo dal srečo že na tem svetu.“

Tako so govorili gospod župnik. Deklica pa urno teče domú, ter pové bolnej materi, da je bodo gospod župnik še danes obiskali. Mati pritisnejo dobro hčerko na svoje persi in solzé veselja jim v očéh zaigrajo. Odslej so skerbeli gospod župnik za dobro deklico in tudi za mater, in mati so imeli še v sivej svojej starosti dobro svojo hčerko kot zvesto postrežnico!

Ivan V.

Lesena sablja.

Ko je cesar Jožef po svojih deželah popotoval, prehití ga nekega večera temá, da ne more dalje. Stopi tedaj v bližnjo kerémo, da večerja in prenočí. Čez prag izbe stopivši, zagleda živahno druhal pivecv, kateri mu kličejo: „Le sém imamo ga, pa bi ga še radi.“ To se vé, da je bil cesar preoblečen, zatorej si ne dá dvakrat reči, a to timveč ker so bili pivci vojaki. Vsede se k njim, ter ga spravljajo pod kožo, da je bilo kaj. Polagano pa zgine zdaj eden zdaj drugi in nazadnje sta ostala sam cesar pa neki vojak. Še tega bi cesar rad spravil. Ali vojak že močno vinjen odgovori: „Serkat ga morava; akoravno denarja nimava, bom pa sabljo zastavil, vsaj imam tako leseno sabljo, ki mi v denarnej stiski dostikrat pomaga, katero v nožnico vtaknem mesto železne. Rečeno storjeno. Izlivata ga še precej časa in nazadnje se vendar pobere tudi ta vojak, kaj pa da, brez sablje. Drugo jutro po krepivnem spanji bi imel cesar odriniti, pa poprej hoče plačati vojaku vince, katero sta sinoči popila. Imeli so hudodelnika v tistem kraji, ki je bil k smerti obsojen, da mu bodo glavo odsekali. Peljejo ga na morišče; ž njim pa veliko vojakov, med kterimi je bil tudi uni z leseno sabljo.

Cesar prijezdi na vrancu v cesarskej obleki in v večej časti kakor sinoči, ko je bil preoblečen. Poglavar mora odločiti, kdo bode glavo sekal. Cesar pokliče tistega vojaka s kterim je sinoči pil, dobro vedoč, da ima leseno sabljo. „Joj kako bom glavo sekal?“ zakriči prestrašeni vojak. Švigajo mu misli po glavi, kako bi jo zvil. Skuha jo, ter zakriči, sabljo deržeč: „Ako si nedolžen, naj postane moja sablja lesena.“ V tem hipu jo zasučé in — bila je lesena. Zdaj pokliče cesar vojaka k sebi, pové mu sinočno ravnanje in zvitéj buči častništvo podelí, hudodelnika pa oprosti smerti.

Volk in jagnje.

(Basen.)

Jagnje je pilo vodo na potoku. Daleč od njega je pil tudi volk, toda bliže pri izviru. Ko zagleda volk jagnje, katero veliko niže pije od njega, zadere se nad njim rekoč: „Zakaj mi kališ vodo, da je piti ne morem?“ — „Kako bi neki to bilo,“ odgovori ubogo jagnje, „vsaj vendar stojim mnogo niže od tebe in tudi voda teče od tebe dolí k meni!“ — Volk se razjezi ter pravi: „Zdaj je ravno pol leta, kar si me ti opravljalo.“ — „Kako more vendar to biti!“ odgovori jagnje, „takrat mene še ni na svetu bilo.“ — „Bil je pa tvoj oče ali pa tvoja mati in treba je, da se maščujem“ reče volk ter razterga nedolžno jagnje.

Močnejšemu vselej obveljá, — ne prepiraj se ž njim.

Zabava sè številkami.

Reci komú, naj si zapiše en številni stavek po svojej volji, a ti mu precej lahko poveš, kakšen bo znesek potem, ko bo on še dva, ti pa tudi dva stavka zapisal, ktera pa ne smeta imeti več številk nego jih ima prvi stavek.

To se naredí tako-le: Kedar tvoj prijatelj zapiše prvi stavek, ti berž odštej pri enotah 2, potem pa tudi število 2 zapiši pred najviše število, in to ti je znesek, kteri se pri seštevanji zgorej omenjenih stavkov dobiti mora. Ko se to zgodí, naj zapiše tvoj prijatelj še dva stavka, potem pa še ti dva, toda dobro pazi, kakšne številke je zdaj tvoj prijatelj zapisal, to je, za koliko so njegove številke manjše kakor devet (9). Ko je tvoj prijatelj to storil, potem zapišeš tudi ti dva stavka, toda le take številke, ktere, ako se k posamesnim številkam posljednih dveh stavkov tvojega prijatelja prištejejo, ravno devet naredé. Ako se natanko ravnaš po omenjenem pravilu, se gotovo mora dobiti naprej določeni znesek. N. pr.

Tvoj prijatelj zapiše prvi stavek: 3147

Potem zapiše še dva stavka: $\left. \begin{array}{l} 6703 \\ 1896 \end{array} \right\}$

Zdaj zapišeš ti dva stavka (kterih posamesna števila so le tako velika, kolikor pri prejšnjih dveh stavkih 3296 do devet manjka). $\underline{8103}$

Znesek: 23145,

kakor si ga že naprej določil.

Ako je znabiti tvoj prijatelj šaljivec, pa bi te hotel loviti in bi v drugem in tretjem stavku zapisal zgolj 9, potem ni treba tebi nobenega stavka zapisati, ampak kar naravnost reci prijatelju, da naj vse tri stavke, ktere je napisal sešteje, pa bo dobil znesek, kterega si mu ti naprej določil. N. pr.:

Prijatelj zapiše prvi stavek . . . 4690

Zdaj zapiše še dva stavka . . . $\left. \begin{array}{l} 9999 \\ 9999 \end{array} \right\}$

Znesek 24688

Znesek bo: 24688.

Lehko se tudi primeri, da bi tvoj prijatelj premalo zapisal, potem pa ti z 9 nadomesti, kjer kako število manjka. N. pr.

Prijatelj zapiše 1427

Zdaj pa še dva stavka $\left. \begin{array}{l} 1001 \\ 39 \end{array} \right\}$

Znesek 21425

Znesek bo: 21425.

Poskusi enkrat sè svojim prijateljem enake številbe in videl boš, kako te bode tvoj prijatelj debelo gledal, kajti znesek poprej uganiti, nego se stavki seštejejo, ni nobena malenkost.

Ivan Pečar.

Prirodopisno - natoroznansko polje.

Petelin.

Na vzhodu se še ni jelo jasni in že se po dvorišči razlega glasen „kikeriki“ mladega petelina. In glej! komaj se je oglasil, berž mu odgovarja z gerčavim „kukuruku“ sosedov stari péteh, temu se zopet oglasi tretji in tako gré naprej po vsej vasi. Petelinov glas nima prav za prav nič posebnega v sebi, pa vendar mora biti ljudem po godu, ker petelinu pravijo v nekterih krajih, da je pevec. — Petelinov jutranji glas zbudi pridnega na delo, lenemu je svarilo, da je prešel čas spanja, in tolaži bolnika, ki je že težko štel dolge ponočne ure, obetaje mu nov veseleji dan. Zató

so pa tudi visoko nad line pri cerkvah postavili petelina v znamenje, da življenje prenašlo dirja v dolgo večnost, kakor dnevi naglo tekó, ki je petelinovo petje oznanja.

Ko je dan napočil, zletí petelin z gredi ali pa iz kakega drevesa na dvorišče, poravna zmeršeno perje po sebi, ogleda se z bistrim očesom okoli sebe, stopi z eno nogo malo naprej, mahne s perotnicama, stegne vrat in krepko zadoni njegov glas ter zbudi vse tovarše po okolici. — Petelin je pa tudi zares lep ptič, mogočen in ošaben gospod med kuretino. Le poglej ga, kako gizdavo se véde, kako moško prestavlja noge, kakor bi bilo vse njegovo. Ako gre skozi duri, ki bi je jezdec s konjem lahko prejezdil, vselej glavo naprej nagne, da bi se ne zadela s prelepim svojim grebenom. Pa je tudi zares lepa in gosposka njegova obleka. Rudeč, lepo nazobčen greben mu krasi glavo kakor plamenena krona, in tudi rudeči viseči podbradek ni kar si bodi. Živo oko se mu sveti kakor bi se v njem iskre utrinjale. Svetlo perje, vzlasti na vratu in v zavihanem repu mu se kaj lepo spreminja na solncu, posebno mu se pa pristojno vihate dve sabljasto zakrivljeni repni peresi, in da je vitez ves gotov, ima verhi tega na nogah še lepe špičaste ostroge. — Kedar kokoši zapusté svoje prenočišča, berž jim gré petelin naproti, je spodobno pozdravlja in je začne voditi po dvoru. Petelin ima vse svoje kokoši rad in bi vsem rad dobro storil. Ako je našel kje kako zernice, hitro skliče vse svoje pute skupaj in vsaka mora nekaj

dobiti; a vendar se ne sme nobena popred zernica dotakniti, dokler on sam ne začne. Zarés je gospodar, kolikor ga je; on ljubi in varuje svoje piške, in je vedno pripravljen se za-nje tudi hudo bojevati. Ako namreč stranski petelin med njegove sili, izlije se domačemu ves žolč in pokaže se strašnega borilca. Komaj zagleda na svojem dvoru tujega prederzneža, mahne s perotnicama, ljubeznjivo pogleda svoje tovršice, za ktere gré v boj, postavi greben po konci in plane nad nasprotnika. Piške pa boječe se, mirno gledajo svojega branitelja. Petelinu se nakeršči perje na vratu, iz oči mu serši divji ogenj, močno ostrogo vzdiguje, da bi ž njo nasprotnika poderl ali pa mu persi razparal. Dolgo in terdovratno se dajeta, dokler jim ne začne moč omagovati in peroti počasneji mahati. V zadnji strašni bor si vzameta vso moč in silno planeta skupej. Kakor toča padajo kervavi udarci in kmalu teče kri iz vratú in glave. To podré nasprotniku serecé; nekoliko postoji, potem steče s potepenim repom v kak kot, milosti proseč, pa tudi od tod zbeží, da bi se rešil. Se vé, da véasih tudi domačin kremplje brusi v berzem begu in potem tujec gospodarstvo prevzame za nekaj časa. Boj je končan, in zmagovalec, čeravno ves kervav, skoči na zid in z glasnim petjem radostno naznani svojo zmago. Petelin lahko učaka 15 do 20 let, navadno se pa poprej zakolje, kajti kolikor starši je, toliko terje in pustejšje je njegovo meso.

Deljivost.

S pravimi pripomočki se dá vsako telo na manje dele razdeliti. Najbolj terdo kamenje na cesti razdrobé v prah čez nje derdrajoči vozovi, in mlinski kamni zméljejo žitno zernje v drobno moko; kovine spremení pila v drobne terščice, kladivo je stolče v tenke listke, dajó se tudi raztegniti v nitke, ki so tanje od lasú. Voda v posodi se lahko razdelí na posamne kapljice in vsaka kapljica se da razprostreti prav na široko. Čez nekaj časa se zmočena stvar zopet posuši, ker se voda izpari; pri tem se spremeni v tako neznano drobne delke, da jih posamnih še videti ne moremo več. — Les se dá cepiti, lomiti, rezati itd., les se dá v več koscev razdeliti, les je tedaj deljiven. Kamen se dá razbiti, zbrusiti, zmleti t. j. v več majhnih koscev razdeliti, tudi kamen je deljiven. In vse, karkoli pogledaš, se dá razdeliti, in ako je reč še tako majhna, misliti si vendar lahko moreš, da je sestavljena iz več koscev, iz več delov, v ktere se dá razdeliti. Vsaka stvar, vsako telo je deljivno, deljivnost je torej občna lastnost vseh teles. Deljivnost je brezkončna. Pomisli samo kako droben je prah, ki se ziblje po zraku, kterega celó ne vidiš. Koliko ga je v zraku, že iz tega lahko spoznaš, da se miza, omara ali kako drugo hišno orodje kmalu opráši, ako tudi prav pridno brišeš in čediš, nič ne pomaga. Gospodinja se večkrat čudi in pravi: „Jaz ne vem, odkod da se prah zmiraj jemlje, kar sem malo poprej pobrisala, je že zopet vse prašno. Vsaj so vendar okna zaperta!“

Ves ta prah je bil v zraku v tako majhnih delih, da ga ni bilo moč videti. In ta prah ni nič drugega, nego majhni deli, ki so se od kamnov in od persti ločili. Takih delov bi se iz vsakega peskovega zerna lahko naredilo na tisoče. Z diamantom moreš po steklu potegniti čerto, ki je dvajsetkrat tanjša od človeškega lasú. Koliko steklenih delkov se je moralo oddergniti, da se je črta vrisala! Sreberna paličica 22 palcev dolga in $1\frac{1}{4}$ palca debela, ki se z ne celo dvema lotoma zlata povleče, se da potegniti v dreto sedemdeset milj dolgo, in vsa bode pozlačena. V kako majhne in tenke dele se je zlato razdelilo! Ta zlata prevleka je tako tenka, da bi štirinajst milijonov takih prevlek, ki bi je zložil eno na drugo in dobro stlačil, komaj dalo versto en palec debelo. Štirinajst milijonov ni majhna reč. Ako bi hotel kdo to delo prevzeti in je tako eno na drugo polagati, bi imel gotovo dosti opraviti. Ako jih v vsakej minuti 60 zloži, moral bi precej priden in hiter biti, kajti s tako tankimi rečmi ni šale, ako jih tedaj v vsakej minuti 60 vloži in jih vsaki dan neprenehoma polaga skozi dvanajst ur, imel bi blizo 11 mesecev opraviti. Mislim, da bi to delo nikomur ne dišalo. V tako tenke dele more človek razdeliti različne stvari. Še bolj umna pa je v tem narava sama. Naravoslovci so pokazali, da človek vsaki dan več nego polovico tega, kar je snedel in popil, zopet izdiha ali izpuhti. Jedila so se tedaj v tako majhne dele razdelila, da lahko skozi tenke luknjice naše kože izpuhtijo, brez da bi je videli. Znano je, da pes po stopinjah ali po sledú svojega gospoda cele ure daleč letí in vendar stopinj ne more poznati, posebno ako je več ljudi po istej poti šlo. Nos ima zmirej pri tléh, on tedaj ovoha, kod je gospod hodil. Ovohati bi pa tega ne mogel, ako bi ne bilo nekaj na potu ostalo, kar še tako močno diši, da oster pasji nos iz tega duha stopinje svojega gospoda spozná. Zares majhni morajo biti ti deli, ki je človek povsod za seboj pušča, koder hodi. V koliko drobnih delov so se razdelili podplati, preden so se stergali! Na svetu je tudi veliko tako majhnih živalic, da je je le skozi jako velikim povekšalnim steklom videti mogoče. V enej samej kapljici vode živi več tisoč takih majhnih živalic. In vsaka teh živalic ima razne ude, ki so zopet iz neštevilnih delov sestavljeni. Zeló deljivne so tudi take stvari, ki dišijo in barvajo. En sam gran (240 granov je še le en lot) pižma napolni s svojim močnim duhom izbo za dvajset let, in če bi tudi izbo dan na dan vetril. Ako se n. pr. zerno solí razstopi v kupici vode, je potem nekaj solí v vsakej kapljici osoljene vode, ki jo z iglo zajamemo. Najmanjše zerno strihnina, močnega strupa, ogrení cel polič vode in ni je nobene kaplje, ki bi ne bila grenka. V vsakej kapljici je tedaj malo strihnina in koliko kapljic je v enem poliču! En gran karmina more šestnajst poličev vode orudečiti tako, da bode vsaka kapljica rudeča. Takih primerov bi še mogel mnogo, mnogo naštetí. Vendar že iz tega vsak lahko sodi, kaj da je deljivost, in kako jako daleč da sega. Taka pa je z vsem na tem svetu, vse je čudno in lepo, in kolikor bolj posamesne stvari pre-mišljuješ, toliko večé čudeže in večó lepoto boš našel v vsakej stvari.

Razne stvari.

Drobtine.

(Perve cerkvene zvonove) je začel vlivati škof Pavlin v začetku petega stoletja v mestu Noli v Italiji. Do 12. stoletja so imeli zvonove le za zvonjenje; ko so pa pozneje v tem stoletju iznašli tudi velike ure, potrebovali so zvonove tudi za ure. Najimenuitniši zvonovi se vidijo v sledečih mestih: Na Dunaji zvon sv. Štefana, ki tehta z okovom vred 514

centov, v Pekingu na Kitajskem je največi zvon, ki tehta 120.000 funtov ali 1200 centov; v Evropi je največi zvon v Moskvi na Rusovskem, ki ima 1000 centov teže.

Jesén.

Cvetke ljube so vsahnile,
Ptičice so potihmile,
Zunaj več veselja ni; —
Pridnim vendar še cvetijo
Cvetke lepe, k' se učijo
V šoli lepih vednosti.

Skakalnica.

(Priročila Matilda Tomšič.)

nje-	v roj-	či-	do-	A-	Nek-	mo-	ja			
hi-	lin-	ter-	je,	nah,	za-	ga	pod			
in	nji,	njem	vih	stno	pe-	da-	da-	zar-	vi	mu pro-
nje-	pri-	tih	ti;	eo	po	si	ma-	nem	ti	kri- sin.
ple-	mno-	Iz	mu	po-	njih	mih	kot	žem	križ	nas- iz
če	pe-	ter-	Pod	Pa	do-	o-	le-	nik	gro-	di, svo-
gem	min,	iš-	hre-	pri-	šev	gem	ster-	Le	jih	ves ba
ne	da-	soln-	star-	več	oh,	ze-	več	lo-	pot-	ne lju-
spo-	in	si	jat-	nje-	je	nje!	dol-	Po	znan-	če- tru-
lje	cem	ni	do-	e-	bu	za-	vpe-	de,	den	Po- cev
	lov	go-	či-	de-	Na	ne	po	nji,		
	ma-	di-	gro-	vih	han,	ču-	in	naj-		

(Rešitev skakalnice in imena reševalcev v prihodnjem listu.)

